

II Jornades sobre:

Formació Integral en Salut: La complexa relació bio-psico-social

(febrer 2010)

Intervenció en la sessió:

El valor de la relació en un contexte multiinstitucional

Oriol RAMIS¹,

Xarxa: Miratge o nèmesei

Un miratge és una il·lusió òptica. És una representació cerebral d'un objecte que no és real. Una seducció que ens fa creure que veiem allò que voldríem que existís, però que senzillament sabem que no pertany al món real, com ara, l'estany d'aigua clara en mig del desert.

La nèmesei és la inevitabilitat del càstig diví davant de l'arrogància dels homes de voler violentar els límits naturals de la seva existència. I especialment, ja se sap que els Deus sempre són gelosos dels seus atributs, quan aquests límits fan referència a l'omnipotència i l'omnisciència; qualitats que, com tots sabem, són pròpies de la naturalesa divina i marquen una diferència clara amb nosaltres, els humans.

El segle passat, dos autors importants en el terreny de la salut pública van jugar a fons amb les metàfores evocades per aquests conceptes. Ivan Illich publicava *Els límits de la Medicina. Nèmesei Mèdica: L'expropiació*, l'any 1976. El mateix any que, a Perpinyà, el 10è congrés de metges i biòlegs de llengua catalana definia la salut com "*una manera de viure que és autònoma, solidària i joiosa*" i la nova paraula *bio-psico-social* començava a ésser utilitzada com una jaculatòria essencial en els esforços de transformació del sistema de salut. En un moment en que ja s'havia viscut un progrés indubtable en la terapèutica, per exemple antiinfeciosa, però on encara no s'havia produït l'explosió de tecnologia del darrer quart del segle vint, inclosos els darrers psicofàrmacs, Illich ens recordava la necessitat de no perdre de vista la realitat, de no deixar-se enganyar pels miratges i de la inevitabilitat de la nèmesei. Amb poca diferència de temps, el 1979, Thomas McKeown publicava *El rol de la medicina: Somni, miratge o Nèmesei* on denunciava l'arrogància que suposava adjudicar gaire mèrits a les intervencions mèdiques en l'augment de l'esperança de vida.

Des de llavors l'anomenat estat del benestar ha anat consolidant-se. Les institucions amb finançament públic i amb tasques curatives i cuidadores han anat creixent, especialitzant-se i han anat creant relacions de complexitat creixent entre elles i entre els homes i les dones que les componen, tant els que hi atenen com els qui hi són atesos. La xarxa és la paraula que s'utilitza per denominar el continent d'aquestes relacions complexes. El rol d'aquesta xarxa per a les tasques d'ajuda a la salut és avui molt més important que llavors i per tant l'observació dels fenòmens institucionals que porten a la creació de miratges i d'aquells que porten precisament a un reconeixement més sofisticat de la realitat, que no està contraposat amb el desig de transformació, és essencial per a poder treballar de manera efectiva.

Ens ha semblat intentar revisar algunes tendències institucionals a partir d'experiències recents de "treball en xarxa" i reflexionar sobre possibilitats realistes d'intervenció.

¹ Consultor, Epirus S.L., Barcelona.